

dyr. Og det vil sige, at de omgiver alle dem, der er i nærheden af det, er omgivet af beskyttende gode egenskaber.

Bjørn Harvig: Hold da op. Endnu mere overdådigt og powerfull. Præcis. Så lidt. I dag skal vi jo tilbage til en tid, der var lidt mere magisk, end den måske er i dag, og hvor nogle også var, heldigvis jo, som dagens hovedperson. Ole Worm. Ham du ved en masse om. Så nysgerrig på verden, at han ville ud. Og blive klogere på den. Og så drager han af sted på den her 12-års ekspedition, som vi skal ud på i dag.

Camilla Morshorst: Det skal vi.

Bjørn Harvig: Ej, hvor jeg glæder mig. I dag skal vi med den 12-årige danske Ole Worm ud på en lang og omfattende rejse gennem Europa. Ole Worm var nærmest besat af mystiske ting, og i utrolige 12 år fra 1600 til 1612 rejste han rundt til museer, universiteter, handelsfolk og andre videnskabsmænd i Europa og samlede kuriositeter, mærkværdigheder eller eksotika, som han selv kaldte det. Og så fik han sendt det hjem til Danmark. Vi skal tilbage til den tid, hvor disse ting var værdifulde for dem, der ejede dem og kunne bevise deres magt. Vi skal tilbage til en tid, hvor verden fortsat var magisk. Og sammen med Ole Worm skal vi undersøge, hvor selveste enhjørningen kommer fra. Du lytter til. Den yderste grænse, jeg hedder Bjørn Harvig. I den her sæson. Der samarbejder vi med Statens Naturhistoriske Museum. Vi dykker ned i nogle af de utrolige historier og skjulte skatte og genstande, som er kommet hjem til Danmark. og med i studiet, og vi har jo allerede mødt hende ovre på Rosenborg Slot, der har vi jo dig, Camilla Mordhorst. Dejligt du var med. Ja tak. Du er ph.d., cand.comm. i Kommunikation og etnologi. Du har tidligere været direktør for Museet for Søfart i Helsingør, vicedirektør her på Nationalmuseet og er i dag direktør for Dansk Kulturinstitut. Og så har du skrevet bogen der ligger her foran dig. Bogen 'Genstandsfortællinger' om netop dagens hovedperson Ole Worm. Hvem var han?

Camilla Morshorst: Ole Worm var en af tidens helt store lærde, faktisk. Og det skal vi jo snakke om i dag, og det brugte han mange, mange år til at blive. Han er også i dag især kendt for ikke bare at han var en berømt læge, men også at han anlagde en af de første museer i Europa, der hedder Museum Romanum. Og faktisk har nogle af genstandene bevaret endnu. Men han er også kendt, fordi han var en stor old-gransker, fordi de var jo lærde i mange discipliner. Så han er også enormt kendt, fordi han lavede aftegningerne, eller han sørgede for, at der blev lavet aftegninger af guldhornene, før det blev smeltet om, og han beskrev dem. Så der er mange gode grunde til, at han ligesom han er en stor figur i dansk videnskabshistorie og i dansk museumshistorie.

Bjørn Harvig: Camilla, jeg tænker et renæssance menneske som mand, altså prototypen på det, han. Han er så nysgerrig, og han ved og vil vide alt om alt.

Camilla Morshorst: Sempelthen. Det er det, der driver ham frem. Altså, det er så fantastisk. Man bliver simpelthen i godt humør af at være sammen med Ole Worm, fordi han er så nysgerrig, og samtidig er han sådan nærmest umulig at imponere. Og det vil sige, at han går sådan meget stille og roligt til værks, hver gang han oplever det ene utrolige fænomen efter det andet, som han opsøger med stor omhu. Så er han meget nøgtern og ser, hvad han kan gøre ved det.

Bjørn Harvig: Han er besat af mystiske ting. Er han også religiøs?

Camilla Morshorst: Ja, det er man. Man kan ikke ikke være religiøs i renæssancen. Det er Gud er i alt. Men som han siger, fordi Gud virker gennem naturlige årsager, så er det den lærdes disciplin at fremlægge dem. Så det vil sige, de udelukker ikke. Overhovedet ikke. De kan faktisk ikke forestille sig en verden, hvor Gud ikke er i alt, og det er også Gud, der bestemmer, hvad der sker med naturen. Men naturen virker altså på særlige måder. Og det har Gud bestemt. Og det er så det, de har lært.

Bjørn Harvig: Fremlægger så os, der ikke ved så meget om det her. For nu tænker jeg sådan lidt højt her. Hvad er det for en tid, hvor overtro og viden står og bokser med hinanden, og du har super viden, begær og nysgerrige mennesker som Ole Worm, der så er fascineret af mystikken, vil bruge videnskaben til måske at finde ud af, hvad det egentlig er og så stadig ikke er religiøs.

Camilla Morshorst: Der tror jeg, man skal tænke på at at den store middelalderlige kirke har på det tidspunkt holdt videnskaberne en stenhård greb, og det begynder at opløses. Og nu kommer renæssancen ikke der, hvor vi vil sige, at den moderne naturvidenskab erfarings videnskab blomstrer op. Men det er også en periode, hvor de store ekspeditioner starter op. Det vælter ind med mærkelige ting. Man hører om dyr med lange snabler, og man hører om trefod. Mennesker, der oven i købet spiser hinanden. Man hører om alt muligt, altså fugle, der ikke har nogen fødder. Man kan ikke udelukke noget. Man hører om havfruer. Man hører om hekse, så man tror det hele altså. Og så undersøger man det fra en ende af og samler det ind. Så det er det, der ligesom er en kæmpe drivkraft. At man ligesom man har. Man går tilbage til de gamle antikke grækere, læser igen deres bøger, og de kan jo alle sammen græsk og latin, så det er nemt for dem at læse de gamle bøger. Og så siger man okay, de vidste alt. Man udfordrer mig overhovedet ikke. Men der var jo noget, de ikke havde beskrevet overhovedet. Og det samler man ind. Og det beskriver man. Og det er det, der bliver hans livsgerning.

Bjørn Harvig: Og verden bliver lige pludselig ufattelig stor.

Camilla Morshorst: Gigantisk stor altså. Og det er derfor, at det er så fascinerende at følge med i. Der er ikke nogen historie, der er så mærkelig, så den ikke lige må undersøges.

Bjørn Harvig: Og især tænk som Ole Worm, som vi nu skal ud at rejse med lige om lidt. Altså, jo mere mærkeligt, jo mere skørt, jo mere vil han have fat i det. Altså, det er jo fantastisk. Så den der verden, der lige pludselig her er ved at blive så stor, den vil han ud i.

Camilla Morshorst: Den vil han ud i.

Bjørn Harvig: Skal vi så ikke rejse med ham?

Camilla Morshorst: Det skal vi i hvert fald. Så altså tilbage til Aarhus, hvor han er født og opvokset. Er han. Hans far. Han er en fin familie. De kommer fra Holland, og han har 6 års skolegang i Aarhus. Aarhus er slet ikke noget dårligt sted at være, hvis man har lært af ambitioner. De har nogle meget fine skoler. Men det er alligevel ekstraordinært, at han kun er der seks år. Og så bliver han sendt af sted afsted allerede som 12 årig.

Bjørn Harvig: Han er jo en dreng.

Camilla Morshorst: Han er en dreng. Men i den periode vil man sige, at når man er 12 13 år, så er man en mini voksen. Altså så han får et klap på skulderen. Og det der så er. Så bliver han sendt afsted mod Lüneburg Gymnasium sydpå.

Bjørn Harvig: Hvordan i alverden rejser man igennem Europa i år 1600?

Camilla Morshorst: Man skal huske på, at post kom jo frem. Der var handel, og der kom varer. Så det er jo ikke sådan, at man kan ikke sætte sig med en vogn og sige næste vogn til München eller til Rom. Altså, der har man jo taget det bittesmå skridt. Så man tager måske den næste postvogn, der går fra den ene by til den næste by. Det er en dagsrejse med os på bumlede veje, så sover man...

Bjørn Harvig: Det er hestevogn med et par stykker bagpå.

Camilla Morshorst: Og ellers så skulle den der bonde alligevel dernedad mod markedet. Og så hopper man bagpå. Så jeg ser for mig Worm sidde der, den unge mand med sin kappe og sådan en køre kappe og så en lille boks med sig, hvor han måske har lidt et varmt halstørklæde og jeg ved ikke. Altså et par ekstra hoser. Og så har han selvfølgelig sin stambog, som er helt afgørende. Forestil dig en kontaktbog eller noget, der skriver folk ind med anbefalinger om, hvem man er, og den giver man videre til de næste. Så vi skal forestille os en lille dreng, der er taget af sted. Og så har han præsenteret den bog, hvor han kom frem, og hver gang han så var et sted, så skriver de sig ind. Også venner, men også lærere. Han har været her og lavet de her studier, og det bliver ligesom hans adgangsbillet til næste sted og til næste sted.

Bjørn Harvig: Men tænk en udholdenhed og nysgerrighed han har haft. Altså, det er jo helt vildt. Han har selvfølgelig også fået utroligt meget erfaring efter et par år. Men altså, hvor er det vildt!

Camilla Morshorst: Også fordi man skal huske Det er jo ikke et Europa med kun med fuglefløjt og flade. Altså der er jo religionskrige. Det går voldsomt for sig nogle af stederne, og der er pest, der jævnligt kommer fejer ind over Europa, og der er også flere gange, hvor han simpelthen forlader stedet, fordi pest er på vej, så han er nødt til at komme videre i sin. I sin frygt for sit eget helbred. Og så tager han af sted videre. Så det er også en måde, der driver ham fremad i hans lange, lange tur. Men mest af alt er det fordi han har en enorm nysgerrighed for at opleve forskellige. Hvad hedder

sådan noget? Altså forskellige studier, se samlinger og møde mennesker, som kan fortælle ham og lære ham op i videnskaberne.

Bjørn Harvig: Og så bliver det jo en rejse, hvor han skal ud og danne nogle relationer, noget netværk. Det er dem, han kan lære igennem. Og det er også dem, han kan få genstande fra.

Camilla Morshorst: Ja. Så man skal nok forestille sig, at han er det første år på Lüneburg gymnasiet. Der har han nok boet lad os forestille os på en kostskole eller sådan noget. Og så tager han videre til Emmerich i Holland og bor hos sin hollandske familie der i tre år også, hvor han læser videre. Og den by, den er ikke. Altså, det er en by. Den er væk i dag. Den blev fuldstændig udbombet under Anden Verdenskrig. Men dengang var det en rigtig blandet by med alle mulige forskellige religioner. Altså Calvinister, katolikker og lutheraner. Men der var også folk fra Holland og Tyskland og Frankrig. Og det gør altså, at han kan begære. Altså siden hen, så kan han ligesom han kan manøvrere på alle mulige måder.

Bjørn Harvig: Ved han allerede der, at han vil ud og samle genstande for at skabe sit eget museum? Eller hvornår tror du, den idé dukker op?

Camilla Morshorst: Jeg tror, den kommer lidt. Altså, det ser ud som om, at det er lidt under vejs. Men når han så kommer videre frem. Altså mod Strasbourg og især Basel, som han kommer til i allerede, der er gået syv år. Det bliver helt afgørende for ham. Fordi den skole er grundlagt på. Det har nogle enormt vigtige lærere. Han kommer til, som siger Det hele handler om erfaring og selvsyn. Og de har samlinger. Fordi du skal jo ligesom have noget at undersøge. Hvis det skal være med selvsyn. Så de anlægger samlinger. Og det bliver så vigtigt. Det er jo både en tilgang, men det er også en helt praktisk, og samtidig begynder han at blive dygtig læge, for det hører jo også med han han.

Bjørn Harvig: Han stikker jo ud for at lede efter, sådan som jeg kan forstå det, det der er mest sjældent. Og jeg tænker også, at måske også det, der er ekstra svært at få med hjem, er det fordi han gerne lidt vil lave den der sensation, når han kommer hjem? Også vil han præsentere nogle ting, som danskerne aldrig har set før.

Camilla Morshorst: Jeg tror han er ægte nysgerrig på at gå på opdagelse i verden og så for ham. Han begynder jo først at anlægge samlingen, da han kommer hjem, så jeg tror det. Først og fremmest er han ude ægte for at lære nyt og tilegne sig viden. Han, han, han. Ja, jeg tror bare det ene følger med som det andet. Og man skal også huske på at at man kan også læse senere i hans breve, at han får enormt mange gode venner derude, fordi de er jo også lang tid, Så der er jo sådan et lærd netværk, så man skal forestille sig studiekammerater, og man kan også høre, at de følges lidt ad. Så bliver de nysgerrige på det næste sted. Så når han, efter at han har været i Basel og studeret praktisk medicin og kemiske studier, så han begynder at blive dygtig som læge, så han også kan måske lave lidt indtjening dér i forhold til både at lave medicin og behandle folk. Så tager han videre mod Italien. Og de der det næste skridt mod Italien, det er Milano og Verona. Der kigger han måske forbi Calceolari samling, som også er enorm berømt, som også er fuld af mærkelige ting. Så jeg tror, at det her med, at man bliver anbefalet til det næste sted eller en lærer og siger så skulle

du virkelig møde den. Eller så skulle du se den samling. Så tager de afsted og så fortsætter de dernedad.

Bjørn Harvig: En af de ting vi havde håbet på, at vi skulle i dag, det var at få snakket nogle af de her genstande. Nogle af de ting han får præsenteret undervejs, de ting han får sendt hjem til Danmark, når han kommer hjem, skal vi ikke have præsenteret nogle af dem. Camilla og jeg har skrevet ned her, for eksempel den Amerikanske næsebjørn, som er levende.

Camilla Morshorst: Ja, altså, det er helt vildt altså. Og den kommer senere, bliver sendt til ham. Han har den fem år hjemme i København.

Bjørn Harvig: Hvor bliver den sendt fra? Det er vel ikke nede i Europa, at han får den? Eller hvad?

Camilla Morshorst: Nej, men der er to måder. Der hvor han rigtig senere får lavet sin samling. Dels har han jo, han er i gang med at etablere det her fine, fine netværk, som han bruger resten af livet, hvor de bytter og får tilsender genstande fra hinanden, og han skriver direkte, hvad der er. Hvad er almindeligt hos dig er måske sjældent hos mig. Så hvis du lige vil sende det til mig. Så det er den ene ting. Det andet er, at der findes simpelthen også en bestillingsliste på nogle af de store ekspeditioner, hvor Worm simpelthen siger 'hvis I har det og det, så vil jeg gerne have det her med hjem'. Jeg tror ikke, Næsebjørn er ikke kommet fra en dansk ekspedition, men det har været helt sikkert, de kendte jo ud og ind de hollandske havne, hvor der er oversøiske rejser, både mod Østen, men selvfølgelig også mod Amerika.

Bjørn Harvig: Men næsebjørnen har han hjemme i Danmark i fem år?

Camilla Morshorst: Ja ja, men han har jo også sin botaniske have, en lille botanisk have. Jamen altså.

Bjørn Harvig: Jeg kan bare se naboen kigge ud ad vinduet.

Camilla Morshorst: Jamen prøv lige at hør. Folk kom jo fra nær og fjern. Apropos. Senere blev han jo sådan et sted sådan et sted, som folk rejste til, når de var på deres store dannelsesrejse eller var enormt fine folk, gesandter og sådan noget. De kom jo forbi for at se hans fuldstændig utrolige samling i København.

Bjørn Harvig: Ej, hvor er det vildt. Hvad har vi mere? Vi har lemminger, som man ikke ved hvad for et dyr. Ja, som man tror er blevet født ud af himlen.

Camilla Morshorst: Ja, altså der er. Som sagt er det jo en verden fuld af utrolige fortællinger, som eksisterer side om side med de spirende videnskaber, kan man sige. Og en af de meget fremherskende fortællinger er at lemming, altså den her norske mus eller lille dyr. De bliver fremavlet af rådnende dampe i himlen, fordi pludselig falder de bare ned fra himlen. Jo.

Bjørn Harvig: Altså, hvem har set det?

Camilla Morshorst: Jamen det, det har folk set. Det er en gængs historie. Der er jo det med lemminger, jo, så vidt jeg forstår, og jeg har set sådan en naturfilms-scener er jo, at de kan jo lave de her kollektivt selvmord, hvor de springer ud over bjergkammen, og det forstår man stadig ikke helt, hvorfor de gør. Men det gør de altså en gang imellem, så derfor kan det jo sagtens være en har fået en lemming i hovedet på et tidspunkt, ægte altså. Så det er ikke sådan helt. Altså, det kan godt være sket. Nå, men det der er så fascinerende er, at Worm sammen med hans nevø Thomas Bartholin den berømte anatom senere. Det er en meget, det bliver en meget fin familie, han går til sagen. De skal finde ud af, om det her virkelig kan passe. Og de åbner dissekerer dyret. Der er en meget fin tegning i hans kataloger også, hvor man har åbnet dyret, og de kan både se forplantningsorganer og kønsorganer og så videre. Så de, det må de bare konstatere. Det har den. Så den kan også gøre det med den naturlige metode, men derfor udelukker de ikke, at det også kan være, at den kommer af rådnende dampe.

Bjørn Harvig: Det er jo det, der er så interessant, fordi det er en verden, hvor der er trolddom og mystik, og man tror på det her og så. Og han er jo lidt fascineret af det selv, for han vil finde alt det mystiske. Og så finder han ud af det ikke er sådan. Konflikter de to ting ikke?

Camilla Morshorst: Men det gør de ikke i den periode, fordi man skal huske på, at vi synes jo, det er tosset. Altså med havfruehænder, der bliver samlet ind, eller at det er altså utrolige ting i dag. F.eks. får han også sådan en paradisis fugl tilsendt, hvor man er stædig fra, fra fra Sydamerika, at de ikke. Altså de lever i luften hele livet. De har ingen fødder, men det er der. Får han sendt en ny en hjem, og der ser han Det har den altså. Men derfor så udelukker han ikke, at der stadig kan findes fugle uden fødder, for der findes jo utrolig mange andre mærkelige fugle i verden, som kommer med enormt lange hals. Strudse for eksempel, og sådan noget. De kommer ind hele tiden med de her ekspeditionsskibe, og det er der jo ikke nogen græker, der nogensinde har skrevet om i deres fine klassiske værker. Så de er jo nødt til at forholde sig åbent til okay, alt er muligt. Og så den ekstra ting er, at naturen mener de helt bestemt er lidt, har, er besjælet eller den kan lege, og det betyder, at den sådan set også kan lave skæg og ballade. Den kan for eksempel tegne i sten, fordi man har ikke nogen teori om forsteninger. Man har nemlig slet ikke forstået endnu, at jorden er så gammel. Der er det bare, at verden er åben, og den leger og og vi beskriver den.

Bjørn Harvig: Og det minder mig om, at vi også skal have talt om kvinden, der føder et æg.

Camilla Morshorst: Ja, altså igen er vi jo ude i de her. Han er stadig lidt senere igen. Men, men, men. Jeg tror på hans vandring ude ser han jo de her store samlinger, hvor der er utrolige ting, og ægget er et han får tilsendt fra Norge med lang, lang beskrivelse. Eller faktisk er det ikke ham. Det er også kongen, der ligesom har det. Og der står der, at det er bevidnet af tre mænd, at en norsk

kvinde føder et æg. Hun havde efter store smerter meget store smerter og sådan noget. Og det her æg slår man hul på, og det ligner fuldstændigt hønseæg. Men så går der et døgn, så føder hun et til, og det siger hun det må man ikke slå hul i, så hun er simpelthen bange for trolddommen i det, så det bliver i stedet for sendt til København, så Worm kan beskrive det. Hvad er det her? Og han laver det fineste tegninger i 1 til 1 er det gengivet i størrelsesforholdet 1 til 1 i kataloget, så man kan virkelig se det an. Og han beskriver det. Det ligner et æg. Det lugter som et rådnende æg. Så han er ligesom helt åben. Han siger jo ikke, at det ikke kan være trolddom, men han er også. Det er så besynderlig, det fænomen, så det må ligesom have en særlig beskrivelse.

Bjørn Harvig: Hvad tror folk, at hun er?

Camilla Morshorst: Øh, ja, hun er vel bange for at blive anklaget, for der er jo også mange hekseri, og det er hendes trolddom. Men hun overlever jo. Og hun har andre børn, og de har været. Og det bliver også beskrevet. De er helt almindelige. Der er ikke noget. Så man har bare den følelse af, at naturen er meget, meget større og Guds skaberværk, end man egentlig oprindeligt havde regnet med.

Bjørn Harvig: Hvad tænker Ole Worm det er?

Camilla Morshorst: Jamen, jeg tror, at han tænker det her. Han tænker det er et fænomen, vi ikke har set før, og derfor er det kvalificeret til at indgå i min samling. Hele hans samling er sådan nogle ting. Ting som er i det små og store. Det her er en ret vild historie. Det kan også være lidt mindre. Så han undersøger, hvad kan det være?

Bjørn Harvig: Men hvad var ægget, tror du, camilla?

Camilla Morshorst: Jamen altså. Senere har jeg fået at vide af en fødselslæge, at der godt kan opstå forsteninger i kroppen. Så det kan jo godt have været noget. Hun kan jo godt have, så der kan godt måske være sket en stendannelse, Et foster der er forstenet. Det kan simpelthen ske. Jeg nægtede at tro på, at det var rigtigt, men det har jeg altså hørt. Det findes som fænomen bare helt ekstremt sjældent. Så på den måde har de måske haft fat i noget. Men jeg ved det jo selvfølgelig ikke.

Bjørn Harvig: Vi skal have dem hjem til Danmark. Og det er jo vildt efter 12 års rejse. Men hans liv bliver jo så begivenhedsrigt og spændende. Og indsamlingerne fortsætter jo i endnu højere grad, når han kommer hjem. Hvad sker der, når han kommer hjem? Han er jo stadig en ung mand.

Camilla Morshorst: Ja, så starter han. Han kommer hjem, fordi der er en position ved Københavns Universitet. Endelig! Og så starter han som den fulde hister. Han er altså den meget med mange discipliner, så han starter med pædagogikumprofessor, og så bliver han i græsk, og så fortsætter han, og så ender han der, hvor han skal være, nemlig som medicinsk professor. Så der er han både

en almindelig læge, eller det vil sige almindeligt er han ikke. Fordi han er både læge for kongen og for kan blive kaldt en og for almindelige mennesker.

Bjørn Harvig: Det er Christian den Fjerde?

Camilla Morshorst: Det er Christian den Fjerde og for den udvalgte Prins Christian er han. Og det er også der, han møder Frederik den Tredje, altså den kommende konge. Og de deler den her kæmpe samlerinteresse.

Bjørn Harvig: Og ja, de deler interessen, fordi de bliver vigtige for det museum, han nu begynder at bygge.

Camilla Morshorst: Det helt afgørende for, at vi har nogle af hans ting i dag, det er, at dels er nogle af de allerflotteste ting, han har i sin samling. Det er gaver fra Frederik den Tredje.

Bjørn Harvig: Jeg kunne godt tænke mig, at vi lige fik stemningen i København, da han kommer hjem til Danmark, for han har jo set pesten ude i Europa. Men nu er den også kommet til.

Camilla Morshorst: Den er også kommet til København. Han bor jo inde i den store professor gård ved Københavns Universitet. Har sin botaniske have og har sin undervisning. I skal forestille jer museet. Det er en undervisningsrum, hvor eleverne kommer på undervisning og kan teste materialer osv. Men det er også et, som man sådan viser frem for offentligheden. Og der holder han til. Men som sagt, så er det jo det hærger pesten løbende.

Bjørn Harvig: Og han har skrevet om det. Og det er også det, du har med i din bog. Det synes jeg, du skal læse. Ja, altså stemningen.

Camilla Morshorst: Ja. Pesten raser flere gange i København. Og f.eks. siger han sådan her. "Ja, således forholder det sig. Pestsmitten raser mere og mere hos os. Næppe en gade i staden er sluppet for dens angreb. Den dræber over 600 hver uge. Gud se nåde til os. Og lade sin vredes svøbe få hvil."

Bjørn Harvig: Av, av, av. Tror han, at noget af det, han har samlet på sin rejse gennem Europa, og det, han får tilsendt senere, kan være med til at kurere pesten?

Camilla Morshorst: Jeg tror desværre ikke, han tror, man kan kurere, men man kan lave sine foranstaltninger. Det beskriver han mod det, han tror, han kan. Han mener ligesom samtidens andre læger, at mange sygdomme er luftbårne. Det vil sige, at man skal sørge for at isolere sig, hvilket sådan set set retrospektivt er en god idé. Der er andre forhold, man er meget. Man tænker på de fire

kropsvæsker, og derfor laver man typisk åreladning. Det mener han ingen effekt har på pesten igen. Han går meget systematisk til værks, når han arbejder som læge i forhold til, hvad virker, og hvad virker ikke. Vi kan bagefter sige, det var måske af forskellige grunde, men ideen er god og hele tiden at have den her egen betragtning og med selvsyn og erfaring. Hvad virker og hvad ser ud til at virke? Hvad virker ikke?

Bjørn Harvig: Hjemme i København får han præsenteret, det gør han jo rigtig mange gange, men en jeg synes jo megaspændende ting, og det er jo enhjørningehornet. Vi stod og så på dem oppe på Rosenborg for noget tid siden, da vi startede udsendelsen her. Det får han præsenteret. Hvornår får han det første gang i hånden? Ved vi det?

Camilla Morshorst: Nej, altså, vi ved, at han er. At han er i korrespondance også med islændinge. Og der får han tilsendt på et tidspunkt et billede af et kranie. Hvor at sådan et horn stadig sidder i kraniet, altså aftegning. En aftegning. Men gennembruddet kommer så for ham, da kongen Frederik den Tredje får. Fra sine nordlige kolonier tilsendt en enhjørningshorn. Horn, der stadig sidder i. Kraniet.

Bjørn Harvig: Ja, hvad tror du? Hvad tror samtiden? Samtiden på det tidspunkt?

Camilla Morshorst: Ja, de tror.

Bjørn Harvig: At det er et mytisk dyr.

Camilla Morshorst: Det er et mytisk dyr, et helligt dyr, som som man mener, det er en hest. Der har et horn i panden. Muligvis, for man har aldrig set det dyr. Jo, men det man helt sikkert ved er, at det er super kostbart og at det har magisk gode egenskaber. Virkelig gode egenskaber. Det har så gode egenskaber, at det vil beskytte alt omkring sig. Og faktisk er det sådan, og det er der flere. Der er nogle ganske få genstande i den kategori, og derfor ser man meget rige folk, konger og andre har, hvis de kan få fat i sådan enhjørningens horn til ligesom at beskytte sig. Man selvfølgelig også vise, at de har været. Alle ved, at det er ekstremt kostbart.

Bjørn Harvig: Camilla To gange har han det i hænderne og anden gang om det er der, han skriver det her. Men vi har jo, så jeg har fundet det her citat med hjælp fra dig, selvfølgelig. Men jeg tænker lige at læse det op, for det er ret fint. Jeg kan næsten se, han sidder derhjemme på sit museum, museum og laboratoriet og med det her fantastiske ting i hænderne. Han skriver: "Men det er en tand, ikke et horn, fastslår jeg. Et, fordi den er af benstof og i høj grad ligner tanden af en elefant, en hvalros eller et vildsvin, men derimod ikke er hornagtig. To, fordi den hverken svarer til horn af hjorte og den slags dyr eller af okser, geder og den slags træ. Fordi den sidder i et hul i hovedskallen, hvilkethornet ikke på noget dyr. 4, fordi den som andre tænder er fæstnet til kæben ligesom en navle. 5, fordi vi har set rødderne af nogle, og de var endnu blodige og ligesom forsynede med egne knoglevæv."

Camilla Morshorst: Worm skriver en afhandling om dette om enhjørningshornene, som han beviser, er fra narhvaler. Han viser også i kataloget, hvor at tanden sidder på kraniet fra fire vinkler for at være helt 'se, se det er en tand.' Og man kan også se på hans meget berømte billede fra hans samling. Der kan man se det helt tydelige, hvor man ser narhvalstanden sidde fast i kraniet. Fordi han er så stolt over, at det findes i hans samling.

Bjørn Harvig: Er der nogen der bliver vrede over, at han ligesom ødelægger mystikken? Jeg tænker der er jo også en god forretning forbundet med at få solgt de her narhvalstænder med illusionen om, at det er...

Camilla Morshorst: Ja, i hvert fald kan man sige, at det har nok ligesom skæbnen, at. Det kan godt være, at de lærde måske begynder at dreje rundt og ved, hvor det er, men altså ude i befolkningen og blandt kongerne, der er det stadig helt ekstremt. Både. Et utroligt smukt og sjældent materiale og. Og hvad vi også hører på Frederik den Tredje senere, det er jo ham, der har givet ham kraniet, så han ved jo godt det er fra en narhval, men alligevel.

Bjørn Harvig: og han bygger tronen.

Camilla Morshorst: Og han bygger tronen, men alligevel bestiller han enhjørningens horn. Han bestiller ikke narhval tænder, så jeg tror, at han taper. Selvfølgelig ind i den fantastiske fortælling, der ligger omkring det, at der er, altså at det er et mytisk dyr.

Bjørn Harvig: Og så stadig i dag ved vi ikke helt hvorfor den her narhval har den tand. Altså der er stadigvæk en lillebitte smule magi forbundet med den, fordi hvorfor er den der?

Camilla Morshorst: Det er det. Så den bliver ved med at have... Og når man så ser sådan og står med en narhvalstand, så er det jo et fuldstændig utroligt fænomen naturfænomen, at den har den her tand. Så jeg kan godt forstå den fascination, der har været.

Bjørn Harvig: Skal vi afslutningsvis lige få snakket om om Worms Museum? Han får bygget det op. Hvad sker der med det?

Camilla Morshorst: Ja, altså, det der sker med Worms Museum er, at han får udgivet det her pragtkatalog, hvor hele Europa får nys om, hvor fantastisk han samler.

Bjørn Harvig: Han rejser ikke mere. Han laver en lille ekspedition ud til Amager.

Camilla Morshorst: Ja, det gør han haha.

Bjørn Harvig: Men ellers så får han...

Camilla Morshorst: Fra da af kommer verden til ham. Hvor han har været ude i verden, så kommer verden hjem til ham. Og denne her enormt flotte katalog gør jo, at det bliver en referenceramme senere for museerne. Det er så heldigt med Worms samling, at hvor alle de andre museer i Europa forsvinder for den periode. Der bliver han så opkøbt en til en. Alle genstande bliver opkøbt af Frederik den Tredje, der er i gang med at anlægge sit kunstkammer, og der indgår de her genstande i kunstkammeret i mange, mange, mange år indtil starten af 1800 tallet, hvor kunstkammeret bliver opløst, fordi man nu synes det er for uvidenskabeligt, og at der kommer de her nye moderne museer, som vi kender i dag. Altså Nationalmuseet, Naturhistorisk Museum og alle de her museer. De får så resterne af kunstkammeret. Dog er der rigtig mange genstande fra Worms museum, der bliver solgt på auktion, fordi at med al den videnskabs omhu og alt det magiske. Det hører ikke med til de nye moderne museer, og derfor bliver de ganske enkelt solgt.

Bjørn Harvig: Camilla Vi skal afslutte Ole Worm. Hvor gammel bliver han?

Camilla Morshorst: 66.

Bjørn Harvig: Han dør af pesten?

Camilla Morshorst: Måske. I hvert fald bliver han i København, hvor alle de andre borgere er rejst fra byen. Og det gør han for at lave de nødvendige foranstaltninger. Han prøver at dæmme det ind. Men pesten raser i København, og som sagt tager han gade efter gade. Så sandsynligvis er det det, der til sidst har ramt ham.

Bjørn Harvig: Jeg skulle næsten have spurgt dig indledningsvis, men så gør det afslutningsvis. Hvorfor er du så fascineret af ham?

Camilla Morshorst: Jeg er så fascineret af Ole Worm, fordi at jeg... Jeg spurgte mig selv. Hvorfor havde man brug for at anlægge museer som et museums menneske, som jeg er? Hvorfor havde man brug for det? Hvem starter det op? Hvad var deres idé? Og der blev jeg så fascineret af at han anlægger museet om alt det, han ikke ved. Det er faktisk, han kigger lige ind i fremtiden. Senere er vores... Mange af vores museer handler om fortiden og alt det, vi ved. Det er sådan en vidensopsamling. Men egentlig elsker jeg det gamle nysgerrige rum, hvor vi kigger ud i verden og ligesom udfordrer os selv med alt det, verden byder på. Og i museets rum, der undersøger vi det.

Bjørn Harvig: Og Camilla afslutningsvis, så tænker jeg, at det er vigtigt, at vi lige får sagt. At Ole Worms ting kan jo stadigvæk ses, heldigvis. Der er flere af tingene, der står både på Rosenborg. Statens Naturhistoriske Museum og på Nationalmuseet. Så ud og led.

Camilla Morshorst: Ja. Og ved du hvad? Det er jo fascinerende, at de her mere end 400 år gamle genstande er jo udgør nu den ældste grundstamme i de danske museer.

Bjørn Harvig: Ja, hvor har det været spændende i dag. Tusind tak for at du ville tage os på tur.

Camilla Morshorst: Det var skønt at være med.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er produceret af Nikolai Sørensen og Bjørn Harvig fra vores tid redaktør er Troels Donnerborg. En særlig tak til Statens Naturhistoriske Museum og Rosenborg Slot. Du kan finde serien og flere historiske podcasts ved at søge på Vores tid i din podcast app.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores tid.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[15:6 Ole Worm: Jagten på enhjørningen](#)

Produceret af Nikolai Sørensen og Bjørn Harvig for Vores Tid